

ISSN 2367-7031 / www.piron.culturecenter-su.org

БРОЙ # 16 / 2018 / ИЗЛИШНОТО

URL: http://piron.culturecenter-su.org/wp-content/uploads/2018/06/Boriana-Katzarska_Rutger-Kopland.pdf

Рутгер Копланд: почти приятното усещане да си излишен

Боряна Кацарска

Резюме: Текстът изследва идеята за „излишното“ (overbodig, overbodigheid) в работите на нидерландския поет Рутгер Копланд (1934-2012) въз основа на някои негови стихотворения, есета и интервюта.

Ключови думи: Копланд, излишното

Боряна Кацарска (1967, София) е доктор по философия. Автор е на монография върху творчеството на В. Кандински, на две книги с поезия, както и на редица преводи на философски и художествени текстове, между които работи на Кант, Боеций, Апулей и на поети от Нидерландия (Копланд) и Белгия (Де Конинк)

Копланд (литературен псевдоним на психиатъра Рутхер Хендрик ван ден Хоофдакер, 1934-2012 г.) е сред най-почитаните в родината си и най-превежданите нидерландски поети. Удостоен е с множество награди, включително Р.С.Ноофтприjs (1988 г.), най-престижното нидерландско литературно отличие. По думите на дългогодишния му преводач Джеймс Брокуей, при запознанството им през 1982 г. Копланд вече „се е превърнал в онова рядко същество, популярен сериозен поет“.¹ В появилата се през 1989 г. книга на Паскал Киняр „Стълбите в Шамбор“ при вестта за „смъртта на един поет, аржентинец на име Борхес“, главният герой признава, че никога не го е чувал, но пък че на света е останал още един жив поет – Рутхер Копланд де Хоор и че тъкмо той му е известен.² Репутацията на Копланд продължава да расте, появяват се преводи в Германия, Англия, Финландия, Франция, Ирландия, Израел, Италия, Норвегия, Полша, САЩ и Южна Африка, а корицата на събраните му стихотворения цитира въпроса на *Poetry Nation Review* „колко време ще отнеме на Нобеловия комитет да се спре на Рутхер Копланд, един явно изключително надарен поет и много подходящ фокус на техните обсъждания“.³

„Сериозността“ на тази поезия рядко е поставяна под въпрос, ако разбира се, не се забравя собственият отстъп на Копланд: „Струва ми се, че стиховете ми се тълкуват прекалено сериозно. Що се отнася до мен, те не са винаги и не само са мислени като конфронтации с големите въпроси на живота, но нередко и ... като самоосмиване.“⁴ През ноември 2011 г. в Утрехт се проведе симпозиум, посветен на светогледните аспекти в творчеството му, а сборникът с докладите цели да изяви „литературните, философски и религиозни измерения“ на това творчество.⁵ Макар и в различни перспективи, авторите на тези есета подхождат към работите на Копланд – дори когато анализират отделни стихотворения – като към цялостен светогледен и стилистичен корпус. Това е напълно

---

¹ James Brockway, „Introduction”, *Rutger Kopland. Memories of the Unknown*. Translated by J. Brockway. Forward by J.M. Coetzee, a bilingual edition. London: The Harvill Press, 2001, xii.

² Вж. Паскал Киняр. *Лестници Шамбора*. Глава V. Royallib.ru. Копланд е роден в Хоор (провинция Оверейсел, Нидерландия).

³ Rutger Kopland, *Verzamelde gedichten*. Amsterdam: Uitgeverij G.A. van Oorschot, 2010

⁴ Yves T'Sjoen, „Stem en tegenstem”, *Over poezie en poetica: dubbelessays over hedendaagse Nederlandse poezie*. Amsterdam: Atlas, 2004, 97.

⁵ Johan Goud. „Woord vooraf”, *Het leven volgens Rutger Kopland*. Onder redactie van Johan Goud. Klement/Pelckmans, 2012, 8.

основателно и всъщност неизбежно. От 1966 г., когато се появява първата стихосбирка, до последната в 2008 г. работата на Копланд се движи към все повече „концентрация и опростяване“ и все по-интезивно осъзнаване на формата и езика,⁶ но това движение е плавно, без резки обрати и следва съзряването на едно компактно мислене, което се отлива в безкомпромисни, напълно лишени от повърхностна реторика езикови форми. Тук няма, както би казал Далчев, *epithetus ornans*.⁷ Формалната структура е отлята по съдържанието, така както е винаги в най-високите образци на поетическия занаят. Понеже „формата и съдържанието са единен процес, само доброто съдържание притежава оригинална форма.“⁸ „Вниманието ми“, твърди Копланд, „не се насочва първо към нея (формата), макар и да съм убеден, че... поезията в крайна сметка не е нищо друго освен *форма* на казване на нещо. Въпреки това непрестанно мисля: за какво говоря?... и то само приема форма“. ⁹ Затова „едно стихотворение на Копланд мигновено се разпознава като стихотворение на Копланд“¹⁰ и то именно доколкото работи с универсалиите на поезията – копнежа, езика, смъртта.

Черна дупка в гледката

Още в 1969 г. Копланд категорично отхвърля едно начеващо недоразумение: „Повърхностно погледнато в моите стихове е налице тенденция „обратно към природата“, докато всъщност те показват именно провала на такива романтически чувства... *раят не съществува*“.¹¹

Невъзможността на рая е един от маркерите за „усложненото“ отсъствие на Бог „от мисълта и поезията на Копланд“.¹² Това отсъствие – което, както твърди поетът в едно от късните си интервюта, е за самия него „не вярване, а факт“¹³ – е в основата на несъстоятелността на нашите опити да постигнем същността на нещата. Наистина отдавна

---

⁶ Tom van Deel in gesprek met Rutger Kopland. *De Revisor*. Jaargang 2 (1975), 6.

⁷ Атанас Далчев, „За прилагателното“, Съчинения в 2 тома. Том 2. София: Български писател, 1984, 330.

⁸ Иван Теофилов. „Фрагменти“ *„Литературен вестник*, 11-17 ноември 2015 г.

⁹ Johan Diepstraten en Sjoerd Kuiper. Интервю с Копланд от 4 ноември 1978 г. http://www.dbnl.org/tekst/kuyp007dich01_01/kuyp007dich01_01_0011.php

¹⁰ James Brockway, „Introduction“, xiv.

¹¹ Lidy van Marissing. Интервю с Копланд от 8 октомври 1969 г. http://www.dbnl.org/tekst/mari01528in01_01

¹² Johan Goud. „Woord vooraf“, 8.

¹³ Sanders de Vaan. „Alles wat er staat was nodig“. Interview met Rutger Kopland (10 maart 2007) : <http://eerder.meandermagazine.net/interviews/interview.php?txt=3267&id=>

е казано „*Rerum essentiae sunt nobis ignotae*“, но тази сентенция е само негатив на възгледа за същността на нещата като творения на Бог, който е извор на истинното знание.¹⁴ В света на Копланд нещата са радикално *an Sich*. Що се отнася до възможното им съотнасяне с един съзнаниев континуум, то е полезно допускане – но не повече. Самото допускане впрочем едва ли е безпроблемно за психиатъра Хоофдакер или за сина, свидетел на дементното угасване на майка му¹⁵, или пък за възстановяващия се от кома психиатричен пациент.¹⁶ „Нашите модели за действителността съвсем не са абсурдни... но това не отменя факта, че се сблъскваме с граница на познанието“; „изчезването, отдръпването на нещата в самите тях“ са „в определен смисъл метафори за тази граница“, свързана не с друго, а „с нашата ограниченост във времето, нашата преходност“¹⁷.

По думите на Дж. Кутси, тъкмо „времето и преходността занимават Копланд все повече и повече. Спомените от детството стават все по-отчетливи, детството, когато е нямало съзнание за отминаващото време... с други думи, когато детето е споделяло същия вид съзнание, което природният свят има за себе си.“¹⁸ Не е трудно да се види, че тук детството е метонимия на рая, както и да се запитаме, дали изобщо е възможно нещо такова като съзнание, което природният свят има за себе си. Според Копланд не е.

„Виждаш ли онзи овен с тези хубави, отсъстващи очи?... Силата му е, че не съществува... Той не знае, че го има.“¹⁹ Отсъствието на поглед е още един начин да се назове разломът между човека и света, бил той „одушевен“, или не. Въпреки че животните населяват поезията на Копланд (той пише за животните с обич и особен респект) и въпреки копнежните опити за размяна на погледи с тях²⁰, те в крайна сметка са не по-малко оттеглени в себе си отколкото, например, скромните или величествено пусти

---

¹⁴ Erik Borgman. „... De zon van de maker, aan een boom genageld. Een theologisch gesprek met Rutger Kopland“, *Het leven volgens Rutger Kopland*, 49-50

¹⁵ Виж напр. стихотворението „Анатомичният доклад“. Рутгер Копланд. *Човек в градината*, прев. Боряна Кацарска. Стигмати: София 2012, 156

¹⁶ В края на 2005 г. след тежка катастрофа 71-годишният Хоофдакер изпада в кома, а в периода на възстановяване се налага да бъде въдворен в психиатричното отделение, което преди е оглавявал.

¹⁷ Stefaan Evenepoel. „Interview. Zichtbaar en toch. Rutger Kopland over Dankzij de dingen“, *Poeziekrant*. Jaargang 14 maart-april 1990.

¹⁸ J.M. Coetzee. „Forward“. Rutger Kopland. *Memories of the Unknown*, х. Самият Кутси, вече Нобелист, включва Копланд в съставената и преведена от него антология *Landscape with Rowers*. Poetry from the Netherlands. Princeton University Press: 2004, 87-105.

¹⁹ Piet Piryns. „Er is nog zo veel dat ongezegd is“ (Разговор с Копланд от 7 май 1988 г.) [http:// www.dbnl.org/tekst/piry001eriso1_01/piry001eriso1_010012.php](http://www.dbnl.org/tekst/piry001eriso1_01/piry001eriso1_010012.php)

²⁰ Вж. например стихотворенията „Автопортрет като кон“ и „Стара коза“, Рутгер Копланд. *Човек в градината*, съответно на с. 124 и 199.

пейзажи, които често се съзърцават в тази поезия. Човешките опити за пренос в едно предсъзнавано състояние са само фигуративни. Например така:

Хората мислят, че ние тук в далечината /сме стадо овце – нека си мислят,/ ние не сме дори ние, ние нямаме думи/ за себе си, ние още живеем в предишното време,/когато човекът още беше овца, още/ говореше само трева, четеше само въздух, пиеше само вода.²¹

Откакто човек не прави всичко това – т.е. винаги вече – той е чужд на света, той е „подхвърлено дете/ в свят от трева.“²² В този свят „нещата съществуват сами по себе си и всъщност изключват нас, наблюдателите, чрез своята безвремовост“²³. Оттук и мизерията на наблюдението, обратното вгъване на наблюдавания до плоскост, до точка, до нищо. Това е устойчив образ в стиховете на Копланд. Например отдаденият на утопията на съвършеното всеобемащо картиране земемер, който „иска да знае местоположението си, но утехата му е/да знае, че мястото, където е, не съществува иначе/освен в собствената му формула, той е дупка с формата/на човек в пейзажа.“²⁴ Смъртта само подпечатва тази изначална невъзможност за вписване в гледката, тази непринадлежност, тази излишност.

Сред добитъка

*Когато лятото все пак отново се завърна
пак седнахме да пием край реката.*

*Старите му ръце се движеха все още, нататък, към света,
към онзи бавен, вечен живот на добитъка в далечината.*

*Всеки човек би трябвало да е животно, да умира
наесен, а напролет отново да се ражда.*

*Или пък всеки човек би трябвало да е река, да идва,
без да копнее да остане, да си тръгва без носталгия.*

*И тъй, седяхме там и пиехме срещу течението на времето,
стари истории, женевър, но слънцето все пак залезе.*

*И той заспа. Понеже светът заспа. Черен
седеше край реката, черна дупка в гледката.²⁵*

---

²¹ „Човек и овца“, пак там, 117.

²² „Псалм“, пак там, 5. Това е първото стихотворение в първата стихосбирка на Копланд.

²³ Stefaan Eveneroel. „Interview. Zichtbaar en toch“.

²⁴ Рутхер Копланд. *Човек в градината*, 78.

²⁵ Пак там, 116. Тук давам по-буквален превод на последния стих.

Цитираното стихотворение обвързва по възхитителен, привидно семпъл начин много от основните теми у Копланд. Тази привидна простота изисква напрегната съсредоточеност на възприемането и е една от причините поетът да си представя идеалния читател като „close reader”, който „чете много бавно, много точно и е чувствителен към ритъма, мелодията и е изобщо чувствителен“.²⁶ Например в случая привидната вписаност в пейзажа, идеята за повторимостта (пак и отново), за съпринадлежност към вечния кръгов природен ритъм са вече накарнени от движението на ръцете „към“ света и то още „преди“ тъканта на изгледа да бъде прогорена от един залез, след който вече никога нищо не може да се повтори – и то защото никога не е било повторимо. „Всичко се повтаря, но същото не се повтаря никога...“²⁷.

Реката е един от най-честите топоси в поезията на Копланд. Медитативното съзерцание на Дрентсе А, документирано в състоящия се от девет стихотворения цикъл „Речна долина“²⁸, документира самоизличаването на наблюдателя. В този цикъл пространството на пейзажа функционира като тотална метафора – то е всъщност не „място“, а „случване“:

*Гледам и сякаш напускам своето тяло
когато видиш че всичко вече не е
каквото е – тялото ти става напуснато място*

*пейзажът с реката преминава през мен
и ме изоставя, без никакво чувство, без
никаква мисъл – дава ми да разбере
колко съм излишен*

*седя тук, виждам това и го забравям, в същия момент
сам съм и никой не знае къде съм
и какво виждам, нито самият аз*²⁹

„Аз“ няма никога да познава тази река, тъкмо тази река, която гледа от години. Не е възможен никакъв пренос към или отвъд „самата нея“ – „твърде просто е за да се разбере/ твърде саморазбиращо се за да се опише/ така лежи там/ пейзажът с реката/ няма никога да го познавам.“³⁰

---

²⁶ Tom van Deel, пак там.

²⁷ Пак там, 9.

²⁸ *Човек в градината*, 186 – 196.

²⁹ *Човек в градината*, 188.

³⁰ Пак там. 196 В живота Хоофтдакер прави обаче своеобразен физически „пренос“, като сам построява мост над Дрентсе А.

Друг обичан топос са планините. „Свързано е най-вече с факта, че в планините се чувствам по-малък и че гледките са по-големи... Причината, поради която (това) ме вълнува, е: понеже ме изправя със собствената ми времевост и с безразличието на този свят. Там човек се чувства и по-безпомощен“³¹. Дали това е отглас от Кантовия възвишен потрес на въображението пред една *magnitudo reverenda*? Стихотворението „Следи“ обмисля подобна несъизмеримост. Копланд се връща към него в едно по-късно интервю, за да отбележи, че отраженията в скалите на едно някогашно море са се получили бавно и също така бавно ще изчезнат – но че това движение не съществува за собствения универсум на човека.³²

*Видяхме пак грабливи птици да кръжат над долината
трябва да гледаш дотогава
докато осъзнаеш, че вече не ги виждаш*

*това е от самосебе си разбиращото се намиране
на пътища във вятъра, от само себе си разбиращата се принадлежност
към абсолютно празното пространство*

*в краката ни навсякъде пътеки, пътеки
следите на каквото там живее, когато нас ни няма
светът който няма никога да познаваме*

*от другата страна на долината надлъж издигат се
скални стени с бразди, в които отминало море
оставило е своите отражения*

*искахме както Каейро пише „да можем да виждаме,
без да мислим“, понеже наистина каквото и да
мислехме, всичко, което виждахме, беше
не повече от онова, което беше*

*търсехме безразличното гостоприемство
на земята – почти приятното
усещане да си излишен³³*

Но защо всъщност усещането, че си излишен, да е почти приятно?

---

³¹ Stefaan Evenepoel. *Zichtbaar en toch*, 4.

³² Stacey Knecht. Interview Rutger Kopland. *The ledge*, november 2004 – <http://www.the-ledge.com>

³³ Човек в градината, 174. Касйро е един от хетеронимите на Песоа. Стихосбирката на Копланд „Тази гледка“ от 1982 г. има негово: „Слава Богу че камъните са само камъни/ и реките не са нищо повече от реки/ и цветята са само цветя./ Що се отнася до мен, аз пиша прозата на моите стихове/и съм доволен,/ понеже знам, че разбирам Природата от външната страна/ и не я разбирам отвътре,/защото природата няма вътре/ иначе нямаше да е природа“.

Дупките в езика, където за нещата няма място

В началото и тук е Словото. „У дома нямаше литературна традиция, освен че всеки ден се четеше от Библията... Вероятно това е най-силното литературно влияние от младостта ми.“³⁴ Това Слово обаче, твърди Копланд, не го вълнува истински, понеже тази безсмъртна дума – доколкото е вечна – е мъртва.

Безсмъртно е всъщност същото като мъртво, вечно е същото като никога. Обратното, словото на поета е живо, т.е. също и смъртно. Поезията буди у мен чувството, че винаги е било така и винаги така ще бъде, но същевременно тя е еднократно, на това определено място и по този определен начин формулирано изказване.

Това частно откровение, породено от срещата с поезията на Херит Ахтерберг³⁵, не напуска поезията на Копланд. Става дума за радикалната еднократност на преживяването, че е така, винаги е било така и винаги така ще бъде – „което всъщност е и ядрото на естетическия опит“.³⁶

Тази еднократност усложнява допълнително опита да се постигне същността на радикално оттегляния в себе си свят – опит, който е конститутивен за поетическото, разбирано като изначално провален – и затова възвишен – анамнезис. Неговите продукти са „спомени от непознатото“³⁷, следи от предизвестения провал на връщането към несъществуващия рай, т.е. на „спирането“ на времето, на съвпадението със самия свят. В това усилие, твърди Копланд, поетът и ученият не се различават. И в двата случая имаме усилие да се постигне „нещо като „обективност“, и двамата искат да видят онова, което може да се види, когато самите тях ги няма, значи и двамата всъщност искат да видят това, което не може да се види.“³⁸

Това невъзможно задание е мистичната ос на изкуството. То е единственият шанс и същевременно и неотстранимият повод за неговото себеизличаване. Така Леонардо прави превъзходни рисунки на кон, само за да разбере, че колкото повече рисунъкът му се

---

³⁴ Willem M. Roggeman, Veropesgeheim. Интервю с Копланд от януари 1972 г. на http://www.dbnl.org/tekst/rogg003bero01_01/rogg003bero01_01/0007.php. Хоофдакер произхожда от калвинистко семейство.

³⁵ Херит Ахтерберг (Gerrit Achterberg, 1905-1962), нидерландски поет Копланд обича да цитира мисълта му, че с всяко стихотворение предишното отпада.

³⁶ Johan Goud. Goddank zijn er dichters. Een gesprek met Rutger Kopland. In: *Het leven volgens Rutger Kopland*. 156.

³⁷ Заглавието на лекция на Копланд от 17 февруари 1988 г.

³⁸ Rutger Kopland, *Het mechaniek van de ontroering*. Amsterdam: G.A. van Oorschot, 1994, 210

добривава до направата на коня, толкова повече неговата тайна се разраства „под молива“, чрез самото рисуване – и да ги захвърли³⁹; така Микеланджело разбива скулптурата, в чиято основа бил искал да го погребат, разпилявайки останките ѝ като свидетелство за същностната фрагментарност на процес, чиито продукти са по начало руини.⁴⁰ Усилието за обективност – т.е. за постигането на света, такъв, какъвто той в действителност е, – с неизбежност приема формата на самоотстраняване.

Подобен е и пътят на поетическия език у Копланд. „Стремя се към това да оставя нещата да се видят, както те *са*... Според мен и най-хубавото изобразително изкуство... се опитва да остави да бъде видяна сцена или предмет с една – невъзможна – обективност.“
Работата на поезията е „да търси точно този момент, в който перспективата към реалността се сменя сякаш гледаш из момент, в който вече те няма или още те няма.“⁴¹
Образният аналог на това изискване в стиховете на Копланд са белите празнини в езика от цикъла по картините на Равел:⁴²

*Както при мислене можеш да знаеш,
че за нищо не мислиш*

*както при гледане можеш да видиш,
че нищо не виждаш*

*така в картините му могат да зейват дупки
в едно поле един човек една къща*

*бели дупки, в които виждаш, че за нещата
не знаем как са*

*виждаш, че истинският свят е дупка
бяла дупка*

*искам така и стиховете да позволяват да се видят дупките
в езика, където за нещата няма място*⁴³

Прекъсването между нещата и езика е абсолютно, опитите за снемането му, т.е. „опитите да бъде видян един свят, без ние да сме в този свят“⁴⁴, са по определение

---

³⁹ Виж I Cavalli di Leonardo. Рутхер Копланд, *Човек в градината*. 89: „навярно искал е да знае как е направен / конят и видял, че/ е невъзможно,/ че тайната на коня се разраства/под молива му./ Направил най-прекрасните рисунки, разгледал ги,/захвърлил ги.“

⁴⁰ Пак там, 92.

⁴¹ Piet Piugns. Er is nog zo veel dat onzegd is.

⁴² Рохер Равел, фламандски художник (1921 г.). Вж. *Човек в градината*, 168-172.

⁴³ Пак там.169 Преводът е променен към максимална буквалност. Интересно е да се отбележи, че в едно интервю Копланд споменава, че всъщност цикълът е бил написан, преди да бъдат нарисувани картините.

излишни. Това обаче се прояснява единствено в самите опити, а тяхното предприемане и проясняването на излишността може да бъде „почти приятно“, доколкото надхвърля – екстатично – своята единичност и обреченост. Тайнствеността на добрата поезия е в работата едновременно със и против езика, в пунктуалното изличаване на перспективата на Аза, в мистериозното оттегляне, което прави място за света. Казано на по-технически език, „центърът на едно стихотворение трябва да е... в едно празно място в стихотворението“, ⁴⁵ „в поезията ми... има единствено един вид дупка, в която може да съществува въображението“. ⁴⁶ За разлика обаче от Кантианското въображение, което при възвишения потрес търси сигурност посредством регулативната предпоставеност на безсмъртието, тук въображението застива пред пропастта. При това не са му необходими никакви чрезмерни и опустошителни стихии, нищо *absolute, non compariter magnum*. Достатъчно му е просто онова, което се вижда през прозореца.

*Гледам навън, виждам, че времето е хубаво, чувам птица да пее и внезапно ме обзема силно вълнение поради този чуден тайнствен свят, който е бил дълго преди мен и който ще съществува дълго след като умра. В даден момент никой вече няма да знае, че някога ме е имало. Това е една ужасяваща мисъл, в мен се отварят главозамайващи бездни при осъзнаването на моята временност.*⁴⁷

Оставането пред пропастта е израз на своеобразна пост-християнска стоическа апатичност: „Не копнея за смъртта. Но копнея за пълен покой и трябва да призная, че това е трудно да се обедини с живота.“⁴⁸

Излишността на съществуването е съвсем органична. Отнася се не само до парадоксалната природа на думите, които със самото си случване и изписване „се изличават и ни изличават“, ⁴⁹ но и до субстанцията на физическите им носители:

*Дъхът и шепотът ни и нашите думи накрая ще се понесат като звуци с вятъра. Накрая няма да ги има, както един написан на хартия текст губи във вода своите мастилени молекули и, така да се каже, се връща отново там, откъдето е дошъл.*⁵⁰

---

⁴⁴ <http://www.woestenledig.com/woestenledig/2008/11>

⁴⁵ Tom van Deel in gesprek met Rutger Kopland. “Zoals die kat”, 5.

⁴⁶ Willem M. Roggeman, 94.

⁴⁷ Erik Hardeman. Rutger Kopland: “Een eredoctoraat? Daar zou ik nooit zijn opgekomen”. U-blad 27 (33) 21-03-2002 <http://www.ublad.uu.nl>

⁴⁸ Piet Piryns, 147.

⁴⁹ Вж „Стихотворение за един пейзаж“, Рутгер Копланд, *Човек в градината*, 134 Тук „изличават“ е превод на “wegschrijven”.

⁵⁰ Johan Goud. Goddank zijn er dichters. Een gesprek met Rutger Kopland. 166.

Излишността на нашите въпроси

В настоящия текст има твърде много цитати. Това е непреднамерено и не е само по себе си свързано с предимно информативното намерение на текста, но ми се струва почтено: „Никога не бива да искате от един поет да каже *с други думи* за какво става дума в едно стихотворение.“⁵¹

Например в това:

*Разговорите ни ставаха бавни
на въпросите си отговаряхме с гледане
в бавния свят около нас*

*селата и стопанствата в дълбочината
птиците почти чезнеци в небето*

*поседнахме да гледаме това красиво
безразличие на света
излишността на нашите въпроси*⁵²

---

⁵¹ Piet Piyns, 143.

⁵² „Разходка“ е от последната стихосбирка на Копланд „Когато видях това“ (2008), единствената, публикувана между възстановяването му от катастрофата в 2005 г. и смъртта му в 2012 г. Вж *Човек в градината*, 198.

Кратка библиография:

Копланд, Рутгер. *Човек в градината*, прев. Боряна Кацарска. София: Стигмати, 2012.

Kopland, Rutger. *Vezamelde gedichten*. Amsterdam: Uitgeverij Van Oorschot, 2010.

Kopland, Rutger. *Twee ambachten*. Amsterdam: Uitgeverij Van Oorschot, 2004.

Kopland, Rutger. *Memories of the Unknown*. Transl. by James Brockway. Forward by J.M. Coetzee, London: The Harville Press, 2001.

Goud Johan (red.). *Het leven volgens Rutger Kopland. Onze vluchtige plek van de waarheid*. Klement/Pelckmans: 2012

Landscape with Rowers. Poetry from the Netherlands. Translated and introduced by J.M. Coetzee, Princeton University Press; Princeton and Oxford, 2004.

<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=kopl001>